

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Iesu S. Theol. Professoris
Theologia Tripartita Sive Resolutiones Polemicæ,
Speculativæ, Practicæ, Controversiarum, & Quæstionum,
etiam recentissimarum, quæ in Schola, & ...**

Missionarijs, & alijs animarum Curatoribus, & Theol. studiosis solerter
accommodatæ ...

Complectens copiosè Resolutiones Theologicas, etiam modernas, ad
praxim accommodatas

Archdekin, Richard

Antverpiæ, 1682

§. IV. Quænam excusent à restitutione. Cum Quæstionibus additis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40873

tantum est cum modamine inculpatæ tutelæ famam suam defendere.

12. Si quis suadendo aliâve ratione Religiosum ad apostasiam induxit, tenetur ex justitia illi reditum suadere, & Monasterio aut Collegio compensare commoda, quæ ex illius bonis, aut industriâ proventura videbantur.

Qui conscius obligationis potest in vita restituere, non vult tamen id præstare nisi in articulo mortis, aut post mortem per hæredes, absolvi non potest. Quia habet actualem voluntatem perseverandi in statu peccati. *Bonac. Salas. Laym. Tral. c. 14. d. 11.*

§. 4. *Quanam excusent à restitutione?*

EX parte *Creditoris* regula generalis est, primò; Quando cumque creditor rationabiliter contentus esse debet ut restitutio differatur, potest ea differri, licet creditor ille sit invitus. Quando autem contentus esse debeat, colliges ex dicendis. Ita cum communi *Scotus, Navarrus, &c.*

2. Si creditor cui facienda est restitutio, ostenderit saltem implicite se obligationem illam remittere, v.g. reddendo vel lacerando chirographum, per hoc remissa esse censetur, modò id fecerit liberè, non verò vi, metu, aut fraude inductus.

3. Si solutio æquivalens præstita sit alteri, cui creditor erat obligatus, excusat debitorem in foro conscientie, modò cautela adhibeatur ne creditor cogatur denuò solvere, *Bonac. &c.*

4. Si creditori facta est compensatio per operam, aut expensas in procuracione officij, aut beneficij æquivalentis.

5. Omitti potest restitutio quamdiu constat quod

quod creditor sit pecuniâ, v. g. mutuo datâ, abusus ad grave peccatum, nisi ex omissione illa gravius malum timeatur.

Ex parte *Debitoris*, primò excusatur in foro conscientiæ à compensatione damni, qui illud intulit sine gravi culpa Theologica, id est, sine peccato mortali, nisi aliud pactus sit, vel inde factus fuerit dicitur. Hinc excusantur à restitutione damni, qui in subita ira alium occidit sine advertentia sufficienti ad peccatum mortale &c.

Qui autem advertens ex sua actione periculum damni secuturi, omittit in eo præcavendo diligentiam, quam homines similis conditionis adhibere solent, tenetur compensare damna, quæ inde actu sequuntur. In foro autem externo tantum habetur ratio culpæ juridicæ, quæ dividitur in latam, levem, & levissimam, neque requirit offensam mortalem ut cogat ad restitutionem.

2. Excusatur qui ad restituendum est impotens servatâ status sui justâ decentiâ, v. g. vir nobilis non tenetur vendere suos equos, & dimittere famulos: nec civis primarius abiicere se ad artem mechanicam: nec mechanicus artis suæ instrumenta divendere, sed sufficit per partes tantum solvere quantum supra statum lucrari potest. Nisi tamen illi suâ culpâ, & per vitam prodigam ad illam status sui amissionem devenerint. *Bonac. Laym. &c.*

Adde, nisi ipse Creditor ex dilatione solutionis æquale damnum subire cogatur. Debet enim debitor potius illud incommodum sustinere quam creditor, cum res debita ad illum iure pertineat. Et idem dicendum est, si status debitoris conflatur, non ex rebus propriis, sed à creditore acceptis. Has enim restituendo, tantum censetur

cenfetur debitor ad ftatum proprium & fuis medijs convenientem redire.

3. Excufatur debitor fi nequeat restituere abfque periculo animæ fuæ, vel fuorum, v.g. profituendo filias quæftui meretricio, filios latrocinij, feipfum desperationi &c.

4. Si non poffit restituere abfque periculo vitæ, aut notabili jacturâ fuæ famæ. Quia non tenetur plus damni fuffinere folvendo, quam alteri inferat omittendo.

5. Si restituendo debeat creditor fubire damnum notabiliter gravius quam fit ipfum debitum, etiam fi fuiſſet contractum ex delicto.

6. Quando rem teneris restituere pauperibus, potes illam tibi applicare; fi juxta tuum ftatum fis pauper. Quia ipſe debitor non debet eſſe deterioris conditionis quam alij pauperes. *Laym. &c.*

7. Excufat juxta leges *Ceſſio bonorum*: Jure enim conſtitutum eſt, ut qui tam multa contraxit debita ut nequaet ſatisfacere, poſſit bona ſua relinquere in manibus creditorum, & ſic manere liber, etiam in foro interno, retentis tantum artis fuæ instrumentis, & rebus ad ſuſtentationem neceſſariis. Si tamen poſteâ redeat ad pinguiorem fortunam ad restitutionem obligatur. Ex lege, *cum eſſet filij qui boni. Navar. Leſſ. Bonac. &c.*

8. Denique à restitutione famæ *inſuper* excuſaris, ſi ab eo quem infamaſti pari modo ſis infamatus. Si fama aliter ſit recuperata. Si infamia jam abit in oblivionem. Si crimen occultum quod propalaſti poſteâ aliâ viâ factum ſit publicum. Aut ſi illius, cujus crimen aperuiſti, alia ejuſmodi crimina ſint ſatis publica; tunc enim illius fama parum aut nihil cenſetur imminuta.

Quæres. An pro debito quod non restituitur aut soluitur, licita sit compensatio, quando debitum non est certum, sed probabile, tantum? Negat merito sententia communis. Quia una ex conditionibus requisitis ad justam compensationem dicitur esse, quod debitum sit liquidum, id est, de illo certò constat, vel saltem iudex declaraverit ad illum pertinere: & ita docet Vasquez, Molina, Suarez, Thomas Sanchez, Lessius lib. 2. de iustitia cap. 12. num. 58. & plures alij quos refert Diana p. 11. tract. 10. resol. 16. Circa hanc resolutionem notari possunt considerationes quas movet Card. de Lugo de iust. disp. 16. sect. 5. n. 97. ubi sic concludit: Quotiescunque ergo probabilitas versatur circa ipsum compensationem, possum licitè compensare occultè debitum sequendo aliquam opinionem probabilem, quæ dicat, non solum rem esse meam, sed me posse licitè uti compensatione: & quoad hoc, inquit, omnes debemus convenire.

Strictior esse videtur opinio Matthæi de Moya in select. questionum parte altera ad Tract. 6. disp. 4. quest. 1. pag. 326. ubi sic ait: Quando ex utraque parte militat opinio probabilis, alia debitori, alia creditori favens, circa ius, vel circa factum ex cuius probationibus resultat opinio probabilis docens iudicem posse rem actori applicare, non obstantibus probationibus pro reo factis, tunc, opinio media mihi placet. Nimirum, quoties opinio utrique parti fuerit probabilis, vel sua cuique probabilior, ut frequenter evenit, licitam esse compensationem, non in toto, sed in medietate. Ratio est, quia quando ius duorum ad eandem rem est æquale, debet æquale esse utriusque emolumentum: in hoc enim nulli fit injuria, nullusque rationabiliter in ius esse

esse potest, cum eadem sit utriusque fors, & unusquisque exponatur eidem periculo amittendi partem re verâ sibi competentem, vel fortunæ laerandi, quæ ad alium etiam pertinebat. Ergo iustitia, quæ æqualitatem amat, rem inter utrumque dividendam dicitur. Hæc ulterius *Moya* pluribus confirmat, quæ loco citato expendi possunt.

Quomodo possit Catholicus excusari à restitutione bonorum Ecclesiasticorum, eorumque fructibus male perceptis, vide supra part. 3. tract. 2. cap. 5. Et quis possit dispensare, & sub qua conditione ut Laicus talia bona retineat, *ibid.* Denique, an & cui restituendum pretium simoniacè acceptum, vide tract. 5. cap. 12. de simonia.

Quomodo per compositionem cum Pontifice possit aliquis liberari à restitutione, quando bona sunt incerti Domini, aut quando hic propter hæresim, aut aliud grave delictum, meretur in penam isto debito privari, videri potest, si res exigat, apud *Lessium* de just. lib. 2. cap. 16. dubit. 11.

APPENDIX

Quando teneatur ad restitutionem Iudex, Advocatus, & Testis: & de forma in Iure procedendi.

Iudex qui condemnat reum vel ex privata scientia, vel ex cognitione per injuriam exorta, tenetur ad restitutionem sive hæredibus, sive alijs quibus per hoc damnum intulit. Ita *Narrus* cap. 18. n. 59. *Sotus* de secreto, membro 3. q. 1. *Lessius* de Iure lib. 2. cap. 29. dubit. 18.

